

**JEZIK,
KULTURA I
KNJIŽEVNOST U
SUVREMENOM SVIJETU**
ZBORNİK RADOVA

**LANGUAGE,
CULTURE AND
LITERATURE IN
THE MODERN WORLD**
PROCEEDINGS

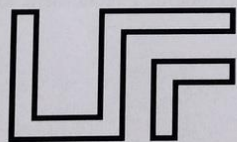
Zagreb, 2015.

Jezik, kultura i književnost u suvremenom svijetu

Zbornik radova sa znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem *Međimurski filološki dani II* održanoga u Čakovcu 26. travnja 2013.

Language, Culture and Literature in the Modern World

Proceedings of the conference with international participation,
held in Čakovec (Croatia) on April 26th, 2013, entitled *Međimurje Philology Days II*

Izdavač/Publisher
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Za nakladnika / For publisher
Ivan Prskalo

Urednici/Editors
Tamara Turza-Bogdan
Vladimir Legac
Andrijana Kos-Lajtman
Blaženka Filipan-Žignić
Đuro Blažeka

Recenzenti/Reviewers
Amira Turbić Hadžagić
Ines Virč

Tajnik / Board secretary
Vladimir Legac

Jezična obrada / Language editing (hrvatski/Croatian)
Jelena Vignjević

Naslovnica / Cover design
Kristina Horvat Blažinović

Priprema za tisak / Prepress
Igor Šalamun
Matija Begović

Tisak / ITG d. o. o.

Naklada / Number of copies
200 primjeraka

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000919485

ISBN 978-953-7210-89-2

Tiskanje ove knjige financijski je pomoglo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Jezik, kultura i književnost u suvremenom svijetu

Zbornik radova sa znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem *Međimurski filološki dani II* održanoga u Čakovcu 26. travnja 2013.

Language, Culture and Literature in the Modern World

Proceedings of the conference with international participation,
held in Čakovec (Croatia) on April 26th, 2013, entitled *Međimurje Philology Days II*

Urednici/Editors:

Tamara Turza-Bogdan

Vladimir Legac

Andrijana Kos-Lajtman

Blaženka Filipan-Žignić

Đuro Blažeka

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Faculty of Teacher Education of the University of Zagreb
Zagreb, 2015.

Sadržaj

Riječ urednika	9
I. IZVORNI ZNANSTVENI RADOVI	
Katica Balenović, Emina Perčec	
Učenikov međujezik u razrednoj interakciji u ranom učenju engleskoga kao stranoga jezika	13
Đuro Blažeka	
Derogacija kao najčešća semantička adaptacija hungarizama u donjomedimurskom poddijalektu.....	27
Silvija Ćurak	
Govori slavonskoga dijalekta u našičkoj okolici	37
Дідук-Ступ'як Галина Іванівна	
Особливості реалізації лінгвометодичної інноваційної макротехнології „інтерація різнотипових підходів“ до навчання мови як рідної і як державної.....	53
Kristina Giacometti	
<i>Prozor zelenog bljeska</i> Zvonka Todorovskog kao paradigmatiski primjer fantastike sekundarnih svjetova.....	63
Kristina Giacometti, Irena Živoder	
Imagološke pretpostavke odabranih romana Tihomira Horvata: Funkcija autopredodžbi.....	79
Andrijana Kos-Lajtman, Ivana Buljubašić	
Romani Jasne Horvat kao (post)oulipovski narativi.....	93
Vladimir Legac	
Dvojezičnost hrvatskih Čeha i njihovi stavovi prema stranim jezicima i učenju stranih jezika	113
Milica Lukić, Vera Blažević Krezić	
Najstarije razdoblje hrvatske književno-jezične povijesti u osnovnoškolskim udžbenicima za više razrede.....	129
Jadranka Mlikota, Borko Baraban	
Uloga časopisa <i>Govori i piši hrvatski kako treba</i> (1925) u očuvanju hrvatskoga jezičnog identiteta.....	147
Ivana Olujić, Petar Radosavljević	
Tri bajaškoroške priče iz hrvatske – književni, kulturološki i jezikoslovni elementi..	165

Katica Sobo	
Razvoj višjejezičnosti u hrvatskim osnovnim školama	183
Darja Šupljika	
Tronarječne fonološke značajke u ispravama Zrinskih i Frankopana.....	197
Ester Vidović, Emilija Reljac Fajs	
Usvajanje anglizama i njihova adaptacija u hrvatski jezični sustav	215
II. PREGLEDNI RADOVI	
Romana Benić-Brzica	
Lik svećenika u književnosti (I Vilovićevo <i>Međimurje</i> i <i>Majstor duša</i>)	227
Emilija Kovač	
Poetika žanra i/ili autorska poetika (priče za djecu Dubravke Ugrešić).....	243
Jakov Sabljčić	
Mogućnosti primjene intertekstualnosti u nastavi književnosti.....	253
Dubravka Smajić	
O iločkom govoru u kulinarskom diskursu.....	271
Mirjana Šnjarić	
Kollokationen in der phraseologie	277
Vasil Tocinovski	
Македонскиот влог во хрватската книжевна традиција	293
Jasmina Vojvodić	
Kasni ruski postmodernizam.....	309
Igor Živković	
O deminutivima u ruskom i hrvatskom jeziku.....	319
III. PRETHODNA PRIOPĆENJA	
Mario Kolar	
Paralelni ili zajednički kanon?	
Antologijski izbori kajkavske književnosti u časopisu <i>Kaj</i>	329
Alisa Mahmutović, Ivana Jozić	
Reklamni tekst, intertekstualno zasnovan i paratekstualno određen.....	345
IV. STRUČNI RADOVI	
Бақум Зинаида Павлићна	
Біблійна фразеологія як складник соціолінгвістичної компетентності студентів-іноземців (На матеріалі вивчення української мови).....	359

Emina Berbić Kolar	
Podvinjski govor	365
Jasminka Brala-Mudrovčić	
Suvremeni dijalektološki lički rječnici	381
Jovanka Denkova	
На границата помеѓу сонот и јавето.....	401
Tamara Gazdić-Alerić, Jelena Vignjević, Ivana Petrović	
Postupci ekspresivne sintakse u prigodnim govorima odgojitelja i učitelja	405
Горошкіна Олена Миколаївна	
Соціокультурний компонент шкільних підручників з української мови.....	415
Vedrana Močnik	
Samoprocjena jezičnoga znanja romskih učenika i njihov uspjeh u nastavi Hrvatskoga jezika	421
Csilla Pogány	
Emotional intelligence and tales	429
Vlatka Štimac Ljubas	
Odrednice u suvremenim hrvatskim jednojezičnicima (na primjerima modno-odjevnog nazivlja).....	435
Oksana Timko Đitko	
Posljedice rusinsko-hrvatske dvojezičnosti	445
Božica Vuić, Vendi Franc	
Petrinjski mjesni idiom u tekstu Milana Dujnića <i>Božić u Petrinji</i> i u govoru današnjih petrinjskih srednjoškolaca.....	455
Recenzenti	467

Jovanka Denkova

Filološki fakultet

Univerzitet "Goce Delčev"

Štip

jovanka.denkova@ugd.edu.mk

NA GRANICI IZMEĐU JAVE I SNA

Sažetak: Ovaj rad razmatra pitanje oniričke fantastike ili fantastike u području sna. Fantastične avanture glavnog lika su nastali na području sna kao rezultat socijalnog aspekta, tj. želje lika za lijepim životom. Ali suočavajući glavnog junaka sa realnim likovima, autor uvodi motiv rada u djelu i time je još jednom potvrdio svoju namjeru da ne napušta mlade čitatelje da se zanose skaznovidnom, čarobnom, čudnovatom i da ih stalno vraća u stvarnost.

Ključne reči: onirička fantastika, san, java, čudnovato, stvarnost.

Во романот *Златната пештера* авторот Тихо Најдовски¹ во подрачјето на сонот, но тоа не се открива на почетокот. Ова дело може да се дефинира како типична сказна, бидејќи во неа силно е нагласен сказновидниот елемент. Почетокот е сосема реалистичен. Се дава името на главниот јунак кое не е мотивирано, не е кондензант на наративната програма. Горан е момче кое живее сосема обичен живот, освен што често „си патуваше со своите мечти и се чувствуваше убаво”.² Заради тоа, честопати е прекоруван од неговата мајка: „Остави го тоа, синко, оди на работа. Сите со труд спечалиле, а играта на среќа си останува само игра”. Преку зборовите на таткото, кои се еден вид на предупредување до Горан, присутен е и социјалниот аспект: „Со мечтаење, синко, ништо не се

---

¹ Тихо Најдовски е роден во Велес во 1933 година. Негови дела наменети за деца и млади се: *Трепетлика* (1969), *Јасминка* (1970), *Солзи* (1970), *Сребрена капка* (1972), *Свездалии* (1980), *Така се расте* (1984), *Белиот галеб* (1986), *Цвет и дете* (1989), *Златната пештера*, *Дрмливо патување* и др.

² Тихо Најдовски, *Златната пештера*, Детска радост, Скопје, 1989.

постигнува. Треба да се работи, време е да почнеш да мислиш на животот што те чека, а тој, синко наш, не е лесен. Сè потешко се живее, платите се ниски, а цените високи...”

Меѓутоа, се чини дека нивните зборови не допираат до Горан. Неговите желби се типични за секој човек, кој сака да живее достоинствено и убаво, но без труд и мака: *„Не сакаше да биде сиромав како своите родители. Сакаше да има раскошна куќа, да има викендичка, автомобил, убава гардероба. Да има пари и да не мисли како ги троши. Со еден збор: сакаше да живее богато, без неостварени желби”*. Затоа, тој постојано уплатува ливчиња, со зборовите: *„Само уште овојпат. Тато, мамо, верувајте ми, ова е последен обид...”* Во овој момент настанува преодот кон иреалното со помош на Горановиот сон во кој авторот ја зема и се придржува до шематизираната структура на сказната, сè до одреден момент во делото. И таму, како и во сите сказни, не е познато ни времето ни местото на одвивање на дејството кое тече сукцесивно, без претстава за самото негово времетраење; главниот јунак-субјект има мотиви во кои силно е евидентен социјалниот аспект; желбата (настојувањето) да се дојде до посакуваната наративна вредност (премијата). Значи, во оваа авторска сказна, Тихо Најдовски ја прифаќа сказновидната шема, но не искористувајќи ги притоа постулатите врз кои почива сказната.

Фантастичен е описот на пештерата и чувствата што го обземаат Горан: *„Густата темница му го притисна срцето и почувствува како го обзема стравот. Застана. Се сврти назад, ама ништо не можеше да се види. Небаре немаше очи. Немаше ориентација до каде е стигнат и во кој правец треба да се движи”*. Во пештерата се среќава со првата необичност: *„Првата необична светлина ја здогледа во длабината на пештерата, во мигот кога погледна кон сопствените нозе. Виде: како чекореше - така се осветлуваше просторот пред него...карпата по која чекореше имаше позлатена боја!”* Веднаш потоа, насекаде околу себе ја забележува присутноста на златото и златната боја: *„...На сите страни дрвјата, лисјата и плодовите беа златни... На дрвото долета јато златни птици. ...Се упати меѓу нивјето по широките ливади обраснати со високи златни треви... Далеку здогледа една голема чешма. Дојде до неа и виде дека од неа тече вода со боја на злато...Во соседната градина две убави девојки со златни коси береа некои плодови кои, исто така, беа златни”*. Горан е зачуден од однесувањето на луѓето кои постојано работат и како да не се свесни за богатството што го имаат околу себе, а кон него се однесуваат нељубезно.

Во моментот кога го истура купот земја и камења пред нозете на своите родители, и кога мајка му ги изрекува зборовите: *„Детево ни полуде...”*, а Горан се освестува: *„...разочаран погледна во купот земја истурен пред неговите нозе и излезе без збор”*, кај читателот се всадува мислењето дека Златната пештера била само привид во свеста на Горан. Со оглед на неговата занесеност и желба за убав живот, се јавува уверувањето дека сето што ни е прикажано настанало само како последица на неговата изместена, пореметена свест. На тоа упатуваат и зборовите на старецот кој го среќава и кој се обидува да ги разубеди Горан кога тој му ги покажува грутките злато: *„Па тоа си е земја, синко, ова што свети е обичен одблесок од сонцето, а луѓето си живеат од својот труд...”* И самиот тој, Горан, за

момент ќе се посомнева во себе, во она што го гледа, па дури ќе се посомнева и во зборовите на старецот: „Ова е неверојатно, ова е фантастично...Ги истри очите да не гледаат погрешно, ама тие навистина не го лажеа. Зар е можно да не го гледаат богатството во кое живеат?...Возможно ли е тоа?...Да не е обична лага одговорот на старецот?“ Оттука, кај читателот се јавува нерешителност и неизвесност кои траат кратко, бидејќи во наредната глава, преку зборовите на неговите родители, се прикажува преобразбата на Горан: „...Вчера, на родителската средба учителот ми рече дека Горан е најдобар во одделението. Да знаеш мила, многу сум горд. Излегов од училиницата како најсреќен родител“. Таа преобразба е предизвикана од неговото освестување, катарзично ослободување од заблудата дека богатството се спечалува на лесен и брз начин, осознавањето дека само со труд и работа може да се постигне успех и благосостојба во животот: „...Сам си ја чисти собата, ги суредува книгите..., а ѝ помага и на Лилјана околу домашните задачи“.

Во *Златната пеџтера*, преодот од реално кон имагинарно е остварен со помош на имагинацијата на сонот во кој се преплетува желбата на Горан за поубав живот, односно социјалниот аспект. Ново Вуковиќ разликува три групи на соништа, при што во првата ги сместува оние кои во себе го содржат елементот на профетското, бидејќи во себе содржат некое матно, но секогаш доловливо претскажување. Во втората група спаѓаат соништата кои се поврзуваат со изминатите настани, најчесто од претходниот ден. Таквите соништа обично претставуваат исполнување на некоја скриена или нескриена желба на оној кој сонува... Содржината на тие соништа не е сокриена репродукција на она што се случило на јаве, туку некој вид на имагинативна надградба, која се развива од одредени асоцијации. И, третата група ја сочинуваат соништата каде во реалистичен манир се дава ситуацијата на сонувачот кој почнува да сонува, а на крајот на делото, по бројните настани во сонот, тој се буди. Овој метод честопати се користи во литературата и како вид на алегоричност, односно како изговор некоја содржина да се прикрие или да се оправда со сонот”.³ Врз основа на даденото толкување и класификацијата на соништата на Ново Вуковиќ, слободно можеме да кажеме дека се работи за сон кој настанал врз основа на асоцијациите со неостварените желби на момчето Горан. Лидија Капушевска - Дракулевска, пак, смета дека „сонот во рамките на ониричката фантастика не го набљудуваме во фројдовска или јунговска смисла (како остварување на желбите или како израз на несвесното), бидејќи психоанализата ја разоткрива загатката на сонот, а фантастиката, пак, напротив, ја чува како таква, па сонот во фантастиката добива особини на некоја виша егзистенција”.⁴ Таа потенцира дека иако во ваквите случаи, приказната најчесто се одвива во прво лице, тоа ја опфаќа две личности: личноста на сонувачот и личноста на раскажувачот, односно запишувачот на соништата. Оттука, според зборовите на Лидија Капушевска-Дракулевска, овде има многу малку чиста фантастика, затоа што „сето она што го доживува сонувачот претставува чиста реалност на тоа друго искусствено рамниште - значи се наоѓаме во подрачјето на чудесното - а од друга страна,

---

³ Ново Вуковиќ, *Иза граница могућег*, Научна књига, Београд, 1979, стр. 87-94.

⁴ Лидија Капушевска - Дракулевска, *Во лавиринтите на фантастиката*, Магор, Скопје, 1998, стр.145.

раскажувачот кој ги бележи настаните и доживувањата на сонувачот добро знае дека тие потекнуваат од сонот, па од аспект на неговата „точка на гледиште“, приказната се врзува за подрачјето на чудното”.⁵

При толкувањето на дело со фантастични елементи во себе, неизбежна категорија е и просторот во кој се одвива дејството во сонот, т.е. границата која „го дели просторот на два подпростора кои меѓусебно не се сечат”.⁶ Границата во ова дело на Тихо Најдовски е токму пештерата, за која Горан слушал разни приказни: „Во Гораново време некои веруваа дека е полна со злато, скриено од некои разбојници. Други пак, тврдеа дека утробата крие дебела златна жица - заборав на сиромаштијата. Трети зборуваа оти пештерата е само влез во една друга земја во која се живее како во рај, во која сè е златно: земјата, дрвјата, куќите, птиците, реките, езерата, дождовните капки” (подвлеченото-мое, Ј.Д.). Токму ова трето верување, во сонот на Горан, се покажува како можно и остварливо. Границата, односно пештерата го дели просторот на реален и имагинарен. „Треба да се пречекори границата меѓу два дела на просторот за да се стапи во акција, т.е. за да може да се одигра фантастичниот настан...”⁷ Минувањето на границата е предадено со низа на морничави слики кои кај Горан предизвикуваат чувство на љубопитност, страв, неизвесност и загриженост: „*Стоеше вознемирен, за миг му изветреаја сите мисли. Се наоѓаше пред голема непознатица и срцето му затрепери.... Наскоро му пристуде, и тој се почувствува непријатно... Чекореше со стегнато срце.... Возвишена желба го влечеше напред.*” Зад него останува реалниот свет, светот на јавето во кој се живее оскудно, во секојдневна борба со сиромаштијата, свет во кој егзистираат неговите родители и сестричката Лилјана и свет во кој Горан се самоизмачува во обидот за пронаоѓање на соодветната комбинација која би му ја донела премијата во играта на среќа. Од другата страна на пештерата, т.е. границата е посакуваната земја во која сè е златно, од каде зема голема количина на злато за да живее достоинствено и убаво во другиот, реалниот свет. И како што обично се случува во сказните, и овде бројот три е употребен за да се означи времето или просторот: „*По три дни, еве го нашиот Горан на излезот од Златната пештера*”. Но, авторот сакал да го освести Горан од заблудата и затоа, при крајот на делото, со завршувањето на сонот и карактерот на делото од сферата на сказновидното преминува во сферата на реалистичното. Тоа се случува во моментот кога субјектот осознава дека посакуваниот објект (бараната/посакуваната наративна вредност) е лажен, се менува раскажувањето, а пред сè ликовите.. Горан катарзично се ослободува од заблудата дека богатството се спечалува на лесен начин, кога авторот го соочува со фактот дека сè било само сон. Освестувањето на Горан започнува уште додека е од другата, надреална страна на пештерата. Авторот тоа го прави постапно, преку ликовите што ги запознава Горан во сферата на сонот: работници на широкото поле, двете

---

⁵ Лидија Капушевска - Дракулевска, *Во лавиринтите на фантастиката*, Магор, Скопје, 1998, стр. 145.

⁶ Лорета Георгиевска-Јаковлева: *Фантастиката и македонскиот роман*, Институт за македонска литература, Скопје, 2001, стр. 127.

⁷ Според Лорета Георгиевска-Јаковлева: *Фантастиката и македонскиот роман*, Институт за македонска литература, Скопје, 2001, стр. 129.

девојки кои работат во градината, старецот кој му поставува услов да си го заработи ручекот со работа. Сите тие имаат реални професии (предикати), реален изглед и реален живот. Со тоа што авторот го соочува Горан со вакви, би рекле, реалистични ликови, тој го воведува мотивот на трудот во делото и со тоа уште еднаш се потврдува неговата интенција да не го остава младиот читател да биде занесен од сказновидното, волшебното, чудесното и постојано да го враќа во реалноста.

ON THE BORDER BETWEEN DREAMS AND REALITY

Abstract: This paper discusses the issue of oneiric-fiction or fiction in the field of sleep. The fantasy adventures of the protagonist are created in sleep as a result of the social aspect, i.e., the desire for a better life. But confronting the hero with realistic characters, the author introduces the motive of labor in the book and thus has once again confirming his intention not to desert young readers to get carried away with the marvelous, magical, miraculous, and to come back within the realm of reality.

Key words: oneiric fiction, dream, java, oddly, a reality.

ЛИТЕРАТУРА

Вуковиќ, Ново (1979), Иза граница могућег, Научна књига, Београд.

Капушевска - Дракулевска, Лидија (1998), Во лавиринтите на фантастиката, Магор, Скопје.

Георгиевска-Јаковлева, Лорета (2001), Фантастиката и македонскиот роман, Институт за македонска литература, Скопје.

Најдовски, Тихо (1989), Златната пештера, Детска радост, Скопје.